

Eduskunnan ympäristövaliokunta
YmV@eduskunta.fi

viite: HE 147/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi merituulivoimasta talousvyöhykkeellä ja siihen liittyviksi laeiksi

ASiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi MERITUULIVOIMASTA TALOUSVYÖHYKKEELLÄ

Eduskunnan ympäristövaliokunta on pyytänyt Satakuntaliittoa kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä laiksi merituulivoimasta talousvyöhykkeellä ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki merituulivoimasta talousvyöhykkeellä sekä muutettavaksi Suomen talousvyöhykkeestä annettua lakia ja Energiavirastosta annettua lakia.

Hankkeen tavoitteet

Esityksen tavoitteena on edistää merituulivoimaa talousvyöhykkeellä, selkeyttää talousvyöhykkeen merituulivoimahankkeita koskevaa sääntelyä ja varmistaa, että oikeudet merituulivoiman hyödyntämiseen myönnetään tasapuolisella, läpinäkyvällä ja ennakoitavalla tavalla. Tavoitteena on selkeyttää sääntelyä erityisesti siltä osin, miten oikeudet merituulivoiman hyödyntämiseen myönnetään tilanteessa, jossa useampi merituulivoimahankkeiden kehittäjä on kiinnostunut samoista talousvyöhykkeen alueista. Tarkoituksena on selkeyttää talousvyöhykkeen merituulivoimahankkeiden kehityksen puitteita siten, että pelisäännöt hankkeiden luvitukselle ovat nykyistä selkeämmät. Tavoitteena on luoda menettely, joka on valtioneuvoston näkökulmasta pätevä markkinatilanteen muutoksista huolimatta.

Lausuntopyynnön mukaan tarkoituksena on edistää merituulivoima-alaa lisäämällä merituulivoimahankkeiden toteutumismahdollisuutta. Lisäksi tarkoituksena on varmistaa, että kullekin alueelle valitaan toimija, jolla on edellytykset pitkäkestoisen ja kalliin merituulivoimahankkeen loppuunsaattamiselle. Esityksellä pyritään ohjaamaan merituulivoimahankkeiden sijoittumista alueille, jotka ovat yhteiskunnan kokonaisedun kannalta parhaita mahdollisia.

Tavoitteena on myös, että Suomen aluevesien ja talousvyöhykkeen merituulivoimahankkeiden sääntely ei poikkeaisi toisistaan, ellei poikkeamiselle ole perusteltua syytä.

Satakuntaliiton asiantuntijalausunto

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi merituulivoimasta talousvyöhykkeellä ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi on ollut lausuntokierroksella 23.5.–4.7.2024 välisenä aikana. Satakuntaliitto on antanut 10.6.2024 työ- ja elinkeinoministeriölle lausunnon luonnoksesta. Lausunnossa Satakuntaliitto kiinnitti huomiota ehdotuksen vaikutusten arviointiin ja säännöskohtaisiin perusteluihin koskien soveltamisalaa ja merituulivoima-alueen valintaa. Lausuntopalautteen ja lainsäädännön arviointineuvoston lausunnon perusteella esityksen vaikutusten arviointia on täydennetty ja lakiehdotuksiin on tehty muutoksia.

Satakuntaliiton näkemyksen mukaan esitys on kehittynyt parempaan suuntaan ja erityisesti vaikutusten arviointiin tehdyt täydennykset ovat tarkoituksenmukaisia. Satakuntaliitto nostaa asiantuntijalausunnossaan osittain myös uudelleen esiin aiemmassa lausunnossa esitettyjä kannanottoja.

Merituulivoima-alueiden yhteisvaikutukset ja niiden selvittäminen on tunnistettu lakivalmistelussa ja perustelu-tekstiin on lisätty maininta mm. kalastukseen kohdistuvista yhteisvaikutuksista. Yhteisvaikutusten arviointi tulee ottaa huomioon myös lakiesityksen valmistelussa ja tarkastelussa tulee olla mukana aluevesille sijoittuvien merituulivoima-alueiden lisäksi myös naapurivaltioiden tuulivoimaloiden alueet. Yhteisvaikutusten arvioinnissa tulee kiinnittää huomiota myös luonnon ekosysteemien toimintaan kohdistuviin vaikutuksiin.

Natura 2000-verkoston alueisiin mahdollisesti kohdistuvia vaikutuksia ei ole käsitelty tai edes sivuttu ympäristövaikutuksia käsittelevässä osiossa. Osioon tulee lisätä alaotsikko ja arvioida lakiesityksen vaikutuksia Natura 2000-verkoston.

Lakiesityksen vaikutuksia linnustoon tulee täydentää ottaen huomioon viimeisimmät selvitykset kuten Suomen ympäristökeskuksen Sensitiiviset lintualueet Suomen merialueella -selvitys.

Merituulivoiman ilmastovaikutusten arviointia on täydennetty. Vaikutusten arvioinnissa on todettu, että vaikka varsinainen merituulivoiman tuotanto on päästötöntä voimaloiden rakentamisesta, kuljetuksista ja huollosta syntyy ilmastopäästöjä. Vaikutuksia on kuitenkin arvioitu pääasiassa päästöttömän energiantuotannon näkökulmasta. Vaikutusten arviointia tulee edelleen täydentää ja kuvata rakentamisen ja purkamisen ilmastovaikutuksia huomioiden ilmastovaikutukset koko elinkaaren ajalta. Merituulivoimaloiden rakentamisvaiheessa syntyy merkittäviä ilmasto- ja ympäristövaikutuksia materiaalien kuten teräksen ja betonin valmistuksessa. Perustustavasta riippuen myös tarvittavan kiviaineksen määrä on merkittävä. Elinkaaren ilmastovaikutukset tulee arvioida laskennallisesti viimeistään YVA-menettelyssä kaikkien rakennusosien koko elinkaaren osalta. Lisäksi laskentaan tulee lisätä rakentamisen aikaisten kuljetusten ilmastovaikutukset ja maankäytön muutosvaikutukset.

Lakiesitystä sovellettaisiin tuulivoimaloiden lisäksi myös niihin liittyviin rakennuksiin kuten sähköasemiin ja mahdollisiin vetylaitoksiin. Lakiesityksen vaikutuksia ei ole kuitenkaan tarkasteltu kuin tuulivoimaloiden ja merikaapeli- näkökulmasta. Vaikutusten arviointia tulee laajentaa koskemaan koko lain soveltamisalaa.

Pykälän 2 Talousvyöhykkeen merituulivoima-aluetta koskevissa perusteluissa on todettu, että valtioneuvosto valitsi kilpailutettavat alueet huomioiden yhteiskunnan kokonaisedun. Yhteiskunnan kokonaisedulla viitattaisiin eri intressien huomiointiin eli meren muun käytön ja ympäristötekijöiden huomiointiin. Kokonaisedun huomioimiseen kuuluisi myös alueen taloudellinen soveltuvuus. Kokonaisetuja tarkasteltaessa tulee ottaa huomioon myös merituulivoima-alueiden yhteisvaikutukset talous- ja aluevesillä sekä Ruotsin merituulivoima-alueiden kanssa muodostuvat laajat kokonaisuudet.

Rannikon maakuntaliitot vastaavat Suomen merialuesuunnitelman laatimisesta talousvyöhykkeellä ja aluevesillä. Perusteluissa on todettu, että merialuesuunnitelmat eivät ole sitovia, mutta merialuesuunnitelmia voisi hyödyntää myös soveltuvien alueiden selvittämisessä. Merituulivoima-alueilla ja niihin liittyvillä merikaapeleilla ja putkilla on merkittäviä vaikutuksia merialueen ympäristöön sekä muihin toimintoihin aluevesillä ja maa-alueilla. Perustelu-teksteissä tulee huomioida myös, että talousvyöhykkeen merituulivoima-alueet voivat rajoittaa suoraan oikeusvaikutteisiin maakuntakaavoihin. Merituulivoima-alueita valittaessa tulee huomioida myös oikeusvaikutteisten maakuntakaavojen tavoitteet eikä valinta saa vaikeuttaa maakuntakaavojen toteuttamista. Pykälän perusteluissa on todettu, että yhteiskunnan kokonaisedun huomioimiseksi valmistellusta päätöksestä olisi kuultava hallintolain 11 §:n mukaisesti asianosaisia. Talousvyöhykkeen ja aluevesien eri toimintojen yhteensovittamisen vuoksi on tärkeää,

että asianosaisiksi lisätään merialuesuunnittelusta ja maakuntakaavoituksesta vastaavat rannikon maakuntien lii-
tot. Asianosaisiksi tulee lisätä myös naapurivaltiot, joiden kanssa tulee tehdä yhteistyötä merituulivoima-alueiden
suunnittelukriteerien yhtenäistämiseksi ja merialueen kokonaistilanteen hallitsemiseksi. Vuorovaikutuksen vaati-
mus merituulivoima-alueiden valinta päätöstä valmisteltaessa tulee lisätä lakitekstiin pykälään 2.

Esityksen 4 §:n mukaan tarkempia säännöksiä kilpailun järjestämisestä voitaisiin antaa valtioneuvoston asetuksel-
la. Asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä tarjottavasta hyödyntämismaksusta, tarjousten arvioinnista ja
valintakriteereistä. Talousvyöhykettä koskevaa ympäristötietoa on olemassa varsin vähän eikä laajamittaisen meri-
tuulivoimatuotannon vaikutuksista ekosysteemeihin ole tutkittua tietoa. Laadullisia valintakriteerejä koskevien
asetusten säätämisen lähtökohtana tulee olla ympäristötiedon lisääminen. Valintakriteerien valmistelussa tulee
ottaa kattavasti huomioon lain vaikutusten arvioinnissa esiin nousseita haasteita ja uusimpien tutkimusten tuotta-
ma tieto. Laadullisissa valintakriteereissä tulee korostaa riskien hallintaa ja meren tilan parantamisen tavoitetta.

Satakuntaliitto pitää erittäin tärkeänä, että lakivalmisteluissa kiinnitetään huomiota velvoitteisiin merituulivoima-
laiden käyttöön päätyttyä. Suomen talousvyöhykettä koskevan lain 3 pykälän muutos, jonka mukaan jätelaki sovel-
tuisi talousvyöhykkeellä kokonaisuudessaan, on erittäin tarpeellinen, jotta talousvyöhykkeelle rakennettavien me-
rituulivoimaloiden ja muiden rakennelmien rakentamisessa, käytössä ja purkamisessa huolehdittaisiin jätteen
asianmukaisesta käsittelystä ja muista jätelain vaatimuksista.

Satakuntaliiton näkemyksen mukaan hallituksen esitys eduskunnalle laiksi merituulivoimasta talousvyöhykkeillä ja
eräiden muiden lakien muutosesitykset edistävät hankkeen tavoitteiden mukaisesti merituulivoimaa talousvyö-
hykkeellä, selkeyttävät talousvyöhykkeen merituulivoimahankkeita koskevaa sääntelyä ja varmistavat, että oikeu-
det merituulivoiman hyödyntämiseen myönnetään tasapuolisella, läpinäkyvällä ja ennakoitavalla tavalla. Lakiesi-
tyksen toimenpiteiden toteuttamiseen tarvitaan riittävät resurssit ja merituulivoimaan liittyvä osaaminen erityi-
sesti Energiavirastoon, joka järjestäisi merituulivoima-alueiden kilpailutukset. Energiavirastolla on ehdotuksen
mukaisesti myös merkittävä rooli lain toimeenpanon valvonnassa.

SATAKUNTALIITTO

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi
todentaa kirjaamosta kirjaamo@satakunta.fi